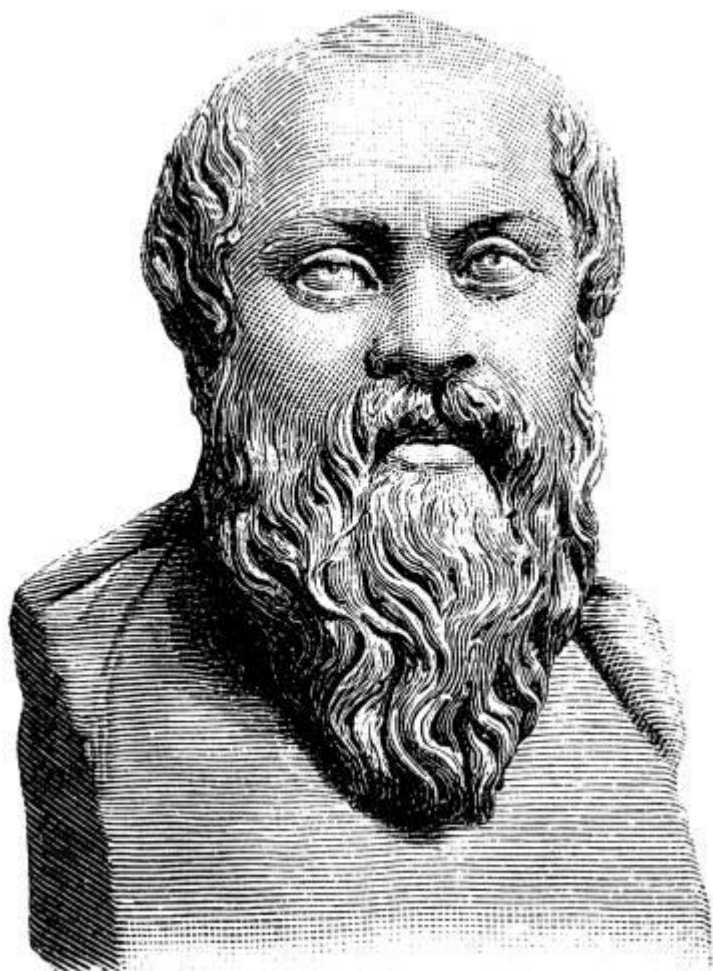

OS SOFISTAS E SÓCRATES

I.I. OS SOFISTAS E SÓCRATES.

Cos atomistas remata o período da filosofía grega que se coñece co nome de **período cosmolóxico** ao ser a explicación da orixe do cosmos a cuestión central na reflexión filosófica e cos sofistas comeza a segunda etapa da filosofía grega que deixando a un lado as cuestións teóricas centrarase na dimensión práctica do ser humano: a ética e a apolítica, de aí que o **novo período se lle denomina antropolóxico** (o obxecto de estudo pasa a ser o **ser humano** fundamentalmente desde a razón práctica, é dicir, **ética e política**).

A democracia

O final desta etapa da filosofía grega débese, en gran medida, a causas de carácter político. No s.V a.C. prodúcese en Grecia un **cambio político de gran importancia**: o paso dun réxime político aristocrático a unha **organización democrática da vida pública**. Este réxime democrático impulsado primeiramente por Solón e que chegará ao máximo esplendor con Pericles provocará un cambio nos intereses sociais e tamén nos filosóficos. Coa democracia todos os cidadáns gregos poden participar na vida política, na Asemblea, o que fai que sexa necesario dominar a arte da retórica e da oratoria para o éxito político.

A chegada dos sofistas

Ademais da necesidade cada vez máis grande por parte dos mozos das elites sociais de formación para a participación política, outro dos elementos clave foi a práctica da defensa legal en Atenas¹. Ata a chegada de Pericles non estaba permitida a defensa por parte dun avogado, senón que cada un tiña que facer valer os seus propios dereitos falando en primeira persoa ben como acusador ou acusado. O xulgado, *eileia*, se ben eran persoas de reputación inmaculada, non eran maxistrados profesionais, o que provocaba que con moita frecuencia se deixasen levar máis pola habilidade oratoria e retórica das partes que a validez dos argumentos aportados. Algúns sofistas como Antifonte comezarán escribindo discursos de defensa e acusación con gran éxito.

Os sofistas, estranxeiros, dedicáranse á formación, cobrando por esta función, das elites políticas nestas disciplinas. Como eran estranxeiros e moitos dedicábanse ao comercio tiveron contactos con outros pobos coñecendo réximes políticos, normas éticas, costumes, relixións, etc, moi distintas o que influirá tanto no seu **escepticismo como no seu relativismo**.

A premisa central dos sofistas é a diferenciación entre *physis e nomos* (lei). Para eles só o que é *physis* (*natural*) terá un carácter universal e permanente, e neste sentido, todo o pertencente á cultura como as normas éticas, políticas, xurídicas, etc son *nomos*, xa que logo, convencionais, creadas ou acordadas polo ser humano o que fai que sexan diferentes en cada cultura.

As teses básicas da súa ensinanza eran o **escepticismo** (negan a posibilidade de acadar un coñecemento verdadeiro e absolutamente incuestionable), o **relativismo** (todas as opinións son igualmente aceptables e, cando menos, valen para os individuos que as manteñen en cada caso) e, como consecuencia do anterior, un **convencionalismo** ético e xurídico (en relación co relativismo consideran que os principios éticos – o que sexa bo ou malo – e as leis non son absolutos senón froito dun acordo ou convención entre os individuos e, polo tanto, son mudables e posúen unha validez parcial e temporal).

Pero **contra este escepticismo e relativismo moral e político reaccionaron Sócrates (S. Va.C.) e o seu discípulo Platón (S. IV a.C)**. Se os individuos se guiasen pola doutrina dos Sofistas entón cada un debería actuar como pensase que debía facelo, é dicir, bastaría con que considerase boa unha conduta para que fose correcta, o que tería a paradóxica consecuencia de que dúas persoas poderían diferir na valoración dunha mesma conduta estando ambas no correcto. E respecto das leis, cada cidade decidiría o que é xusto podendo variar arbitrariamente a idea de xustiza dunhas cidades a outras en función dos intereses particulares dos individuos de cada unha delas. Segundo Sócrates estas teorías eran insostibles pois conducirían ao caos facendo as cidades ingobernables. Por iso **consideraba que por riba dos intereses particulares e os criterios subxectivos humanos tería que haber normas e leis absolutas, válidas para todos os individuos, para toda cidade e en todo tempo**. Só desta maneira sería posible a convivencia e a vida feliz. A fundamentación ou xustificación do convencionalismo sofista é doada xa que basta con

¹ Crescenzo, Luciano de. Historia da filosofía grega.

analizar as distintas culturas ou a historia para comprobar a variabilidade de normas éticas, políticas e xurídicas. Menos doado é a xustificación do carácter universal das normas pois é preciso recorrer á natureza humana para dotar ás normas dun carácter natural e polo tanto universal. Como a natureza humana é a súa racionalidade é posible que facendo uso exclusivo da razón cheguemos ás mesmas conclusións nas normas ético- políticas.

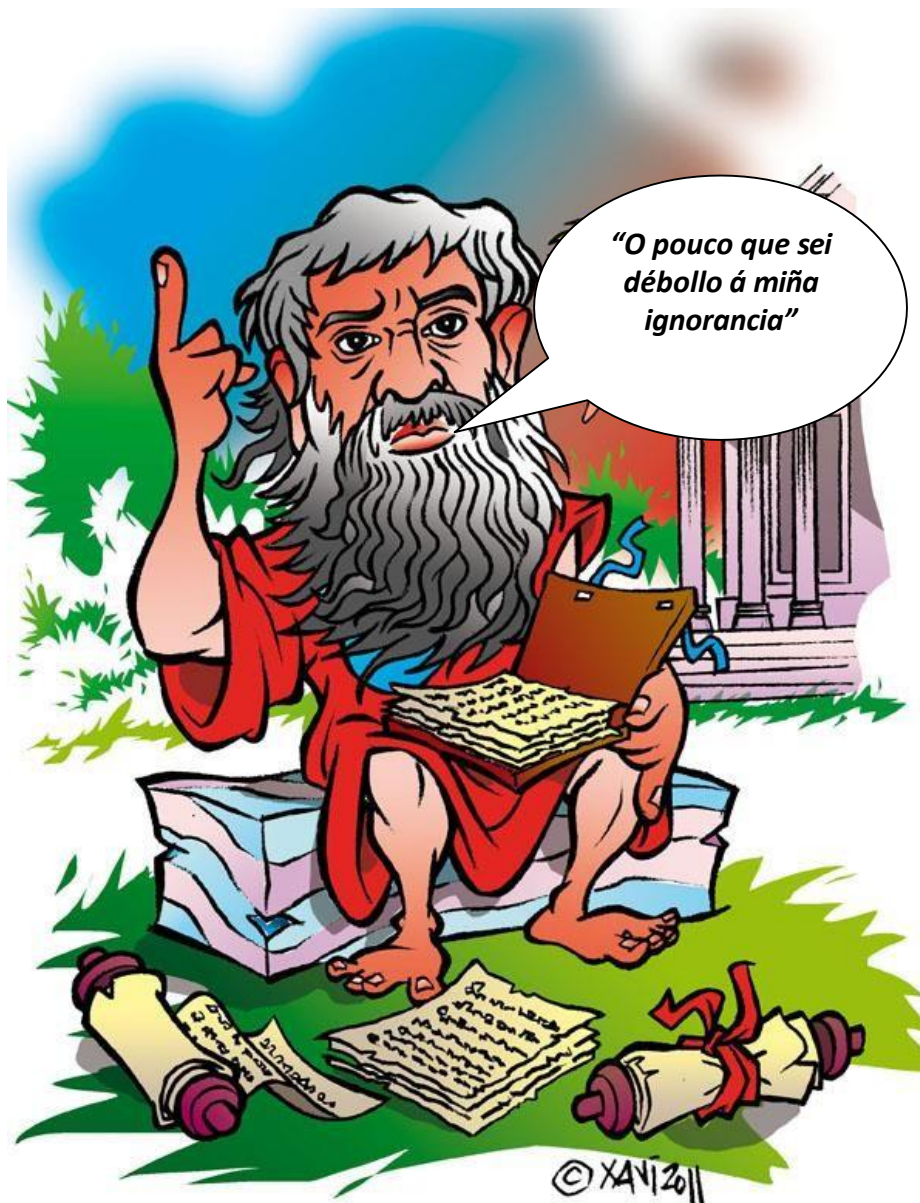
O procedemento socrático para acceder aos valores absolutos coñécese como a **Dialéctica socrática**, é un método que tenta chegar ao coñecemento por medio do diálogo. Segundo Sócrates todo o mundo posúe no seu interior a verdade (**INNATISMO**) e o único que hai que facer é axudala a sacar fóra (esa, dicía, era a súa función). Este método, afirmaba, que o herdara da súa nai que era parteira (maia) e se a súa nai axudaba a sacar a vida de dentro el sacaba as verdades. Por este motivo ao seu método dialéctico coñécese como **Maiéutica**. Primeiro preguntaba unha definición (por ex. que é a xustiza?) ao que cada discípulo contestaba coa súa idea e, a partir de aí, mediante preguntas, Sócrates encamiñabaos a unha definición común.

Este necesidade de sacar á luz o coñecemento universal das normas éticas ten como obxectivo a consecución dunha vida boa e feliz, xa que só co coñecemento do ben se realiza o ben e se alcanza a felicidade.

A esta doutrina ética de Sócrates coñéceselle como o **“Intelectualismo moral”**. Segundo esta doutrina só o individuo que coñece o que é bo e o que é xusto poderá actuar ben e con xustiza, de tal xeito que o que actúe mal será por ignorancia. **O obxectivo de Sócrates, polo tanto, consistía en definir a esencia dos conceptos éticos e xurídicos, mais el nunca chegou a dar esas definicións, de modo que o seu programa quedou nun proxecto sen rematar. Quen si intentará completar e concluír ese proxecto será Platón a través da súa “teoría das ideas”.**

Para rematar dicir que cos sofistas se inaugura a reflexión racional sobre a moral: a ética. Desde este momento e ata a actualidade seguirase a debater sobre o carácter das normas éticas e o seu fundamento. Atoparémonos ao longo da historia defensores do universalismo moral en pensadores como Platón e Kant aínda que desde teorías éticas distintas e seguidores dun relativismo moral como Hume, Nietzsche e a filosofía postmoderna. Este debate posibilitou un maior respecto a diversos códigos morais, a culturas diferentes (diminuíu o etnocentrismo) mais plantexa o problema da posibilidade de que todo está xustificado ou lexitimado en función de cada cultura (racismo, machismo, maltrato animal...). Ante este debate no século XX pretendeuse chegar a unha fundamentación racional dunhas normas mínimas de carácter universal e transculturais co obxectivo de repectar a liberdade e dignidade humanas: a Declaración universal dos dereitos humanos.

PLATÓN

I.I.I PLATÓN

3.1 CONTEXTUALIZAR AUTOR E OBRA

Situar ao autor no seu marco histórico:

Vida e obras de Platón

3.2 ESTÁNDARES DE APRENDIZAXE (6p)

- **Realidade e coñecemento en Platón**
- **Platón: antropoloxía e política**

Mito da caverna

ANEXO: Textos para preparar selectividade.

1.1 MARCO HISTÓRICO E CONCEPTUAL.

A filosofía grega considérase o inicio do pensamento científico e racional do mundo occidental, abrangendo un período que vai do VII a.C ate o século II a.C cando Grecia é conquistada por Roma. A pesares destas datas podemos dicir que a filosofía grega non só non desaparece senón que marcará ata os nosos días o desenvolvemento científico, cultural e ético- político de occidente ata os nosos días. Na maioría de manuais de filosofía resulta habitual clasificar esta etapa da filosofía en catro períodos diferenciados polo predominio dun interese filosófico distinto en cada unha delas:

P. COSMOLÓXICO: cosmos (universo, Physis). Presocráticos VII-VI a. C

P. ANTROPOLÓXICO: ser humano en canto ser social: (ética e política). Sofistas e Sócrates. S. V a. C

P. ONTOLÓXICO-SISTEMÁTICO: estudo da realidade. Platón e Aristóteles. S. IV a. C

P. HELENÍSTICO: reflexión ética. Estoicos e epicúreos. S. III e II a. C

A filosofía nacerá no século VII a. C dentro da cultura grega, civilización que ten a súa orixe na cultura ou civilización cretense. Nesta illa do mediterráneo, entre o 2000 e o 1400 anos a.C. desenvolveuse unha brillante civilización de persoas campesiñas, gandeiras e pescadoras moi refinadas tanto no artístico como na planificación urbana. Para algunhas historiadoras/es esta cultura foi moi solidaria e pacífica ademais de moi respectuosa entre os sexos o que se demostra tanto na súa arte como na súa relixión na que se adoraba a deusas (Ver o interesante libro *El cáliz y la espada* de Riane Eisler).

Esta brillante, culta e solidaria civilización truncarase a causa de distintos desastres naturais e posteriormente de invasión de pobos cunha cultura menos desenvolvida e cun modelo de sociedade xerárquica e guerreira. As primeiras invasións foron os Aqueos que conquistan Grecia e mestúranse coa rica cultura cretense dando lugar á cultura micénica. Posteriormente (cara o 1100) desastres naturais e as invasión dóricas (pobos guerreiros e pouco cultos) destrúen a cultura micénica e a partir do S.IX a.C instálanse en pequenas cidades por toda Grecia e no norte de África. Estas sociedades eran conxuntos de familias que estaban gobernadas por oligarcas ou tiranos e guerreaban constantemente entre elas. Tiñan en común a lingua e cultura: a grega. A partir do S.IX os gregos, que eran un pobo de mariños fundamentalmente, comezaron unha intensa actividade comercial por todo o Mediterráneo traendo aparelhada o aumento da riqueza e a necesidade de fundación de colonias que se converterán nas Polis.

A filosofía grega nace en Grecia no S.VII a. C no marco desta organización social chamada Polis, que son pequenas cidades-estado que presentan un modelo organizativo moi semellante. Contaban cunha Acrópole onde destacan os lugares de reunión e culto e ademais unha ágora que favorece as relacións sociais. Todo o recinto estaba amurallado para a mellor defensa e favorecer así a súa independencia e autarquía.

Antes da fundación das **Polis** (VIII-VII a.C), onde os cidadáns terán peso político, a sociedade grega era aristocrática, modelo social que entrará en decadencia nesta época por novas condicións sociopolíticas, a saber:

- O **tamaño reducido das polis**, xunto coa auxe do que podemos chamar a clase media de comerciantes e soldados, impulsa a participación política promovendo a idea de ser cidadáns antes

que individuo. Todos son cidadáns (agás as mulleres, metecos e escravos) poden e deben participar da vida da polis.

- O aumento numérico da **clase media** produce un maior poder desta clase en detrimento da minoría aristocrática. O grego é cidadán antes que individuo: a polis está por riba do individuo. A participación na vida pública considérase case unha obriga ética: a política é unha virtude reservada para os cidadáns gregos.

- A **alta participación** impulsa a creación das normas de convivencia (dereito) e a idea da isonomía (a igualdade de todos os cidadáns ante a lei) o que favorece a participación política.

Neste ambiente, e grazas a actitude de gobernantes como Solón e Pericles, nacerá no s.V a.C o **primeiro sistema de democracia de occidente**. As polis experimentan cambios de sistema de goberno que van desde as monarquías autoritarias aos gobernos aristocráticos e, finalmente, ao democrático impulsado por Solón e Pericles. **Neste sistema as decisións tomábanse na Asemblea polos maxistrados que formaban o Consello.**

Desde o punto de vista **económico** as condicións marítimas do territorio grego xunto coas guerras impulsaron a actividade comercial. Esta actividade fai xurdir nas polis unha clase social poderosa que terá, ademais dun sistema político con liberdade para pensar, tempo de ocio para poder pensar libremente sen necesidade utilitarista: **xurde así a filosofía.**

A **filosofía xorde por simple curiosidade**, afán de saber *cando se pasa do mito ao logos*. Os mitos eran narracións dos poetas que pretendían dar unha explicación de toda realidade (universo, ética, política...). A **característica principal** destes relatos consiste e facer **depende da vontade dos deuses todo o que acontece**, incluídos os fenómenos da natureza. Si todo depende do arbitrio (arbitrariedade) dos deuses será imposible que xurda a idea de que a natureza se rexe por leis necesarias e intrínsecas a ela, é dicir, **imposible que xurda a ciencia** que ten por obxecto esta leis.

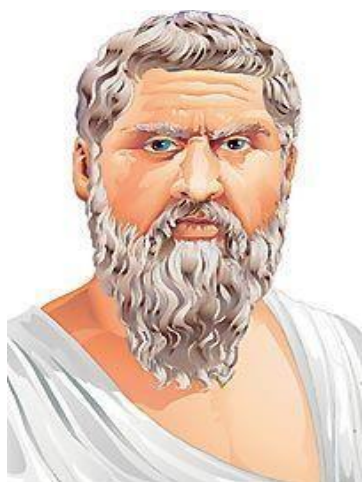
Despois deste período cosmolóxico acontece un suceso político que marcará o rumbo da filosofía ao pasar dun réxime político aristocrático a un democrático. Despois dun período adicado ao cosmos o **interese filosófico centrarase na dimensión práctica do ser humano: na ética e na política (Período Antropolóxico)**. Coa chegada da democracia, a participación política da cidadanía favorece o oficio daqueles que ensinan a arte da oratoria e a retórica imprescindibles para o triunfo na política. Os **sofistas** son un grupo de pensadores estranxeiros que se dedican ao ensino da clase política para que convenza na asemblea ensinándolle as artes da retórica e da oratoria. As súas continuas viaxes fan que contacten con outros pobos dos que coñecen outros códigos éticos e constitucións políticas. Esta experiencia **levaraos a defender un relativismo ético negando a posibilidade do coñecemento absoluto das normas éticas e políticas. Este relativismo tamén o amplían ao ámbito gnoseolóxico negando que poidamos coñecer a verdade en calquera ámbito afirmando así un claro escepticismo.**

A este relativismo e escepticismo oporase o filósofo ateniense Sócrates, dedicando a súa vida a **definición absoluta (universal) dos valores éticos**. O filósofo ateniense afirma que si cada persoa entendese polo ben ou a xustiza algo diferente non sería posible a comunicación entre os seres humanos. Defende que todo ser humano posúe o coñecemento en si mesmo (innatismo) e que só hai que axudar ás persoas a sacar a verdade común (universal). Para iso emprega o método do diálogo coñecido como a maiéutica que consiste en facer preguntas ata que o e alumno chegue a definición da virtude proposta. **O innatismo leva a Sócrates a defender o intelectualismo moral identificando a virtude co saber.**

Esta tarefa de oposición ao relativismo sofista, a pescuda de definicións éticas cun carácter universal e o intelectualismo moral será continuada por Platón.

Con Platón iníciase o terceiro período da filosofía grega (**período ontolóxico**) abordando, tanto Platón como Aristóteles, todas as temáticas filosóficas: **ontoloxía, epistemoloxía, antropoloxía, ética, política...** Por isto son os primeiros sistemas de filosofía. Continuarán por unha banda coa problemática da Physis introducindo Platón a súa teoría das ideas para a explicación da realidade e Aristóteles o concepto de substancia e a teoría hilemórfica para explicar a composición, orde e movemento dos seres, é dicir a realidade.

Vida e obras de Platón

Platón

Platón nace en Atenas no ano 428 a.C. e morre no 347 a.C. De familia nobre e esmerada educación tivo acceso a todo o saber da época o que explica a súa completa formación.

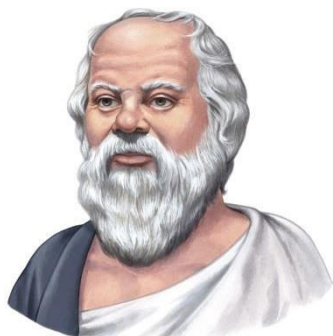
Aos vinte anos (407) ten lugar o encontro con Sócrates: acontecemento decisivo para Platón e a súa filosofía. Sócrates será o único mestre ata a morte deste.

Tanto polas súas relacións familiares, como por vocación, **Platón tivo a intención de dedicarse á vida política. Mais, segundo narra na autobiográfica Carta VII, dous feitos decisivos fixeron que abandonara a política práctica:**

A. Participación no réxime dos trinta tiranos: os seus parentes (Critias, Cármides) invítanlle a colaborar co goberno. **Comeza o seu desencanto da política ao ver á xestión inxusta dos gobernantes.**

B. A instauración da democracia: os exiliados defensores da democracia refixéronse e baixo a dirección de Trasíbulo e, co apoio do pobo ateniense, derrotaron aos oligarcas. Ao principio os homes do novo goberno utilizaron unha gran moderación, votando incluso unha amnistía, para poñer fin á guerra civil. De novo Platón síntese inclinado a mesturase nos asuntos do estado, mais ocorre que baixo o novo goberno ten lugar o proceso e a condena de Sócrates o que levará a Platón a ser especialmente crítico con este modelo político..

A inxustiza da orde oligárquica e os erros da democracia (corrupción e morte de Sócrates) conducen a Platón a orientar o seu pensamento no sentido de atopar un fundamento teórico sólido para poder instaurar unha orde política xusta dedicando a súa labor á creación teórica da sociedade ideal: *«Entón sentínme irresistiblemente movido a loubar a verdadeira filosofía e a proclamar que só coa súa luz se pode recoñecer onde está a xustiza na vida pública e na vida privada. Así, pois, non acabarán os males para os homes ata que chegue a raza dos puros e auténticos filósofos ao poder ou ata que os xefes das cidades, por unha especial gracia da divindade non se poñan verdadeiramente a filosofar»*

Sócrates

No ano 399, despois da morte de Sócrates, comeza uns anos de viaxes nas que entra en **contacto con grupos pitagóricos** que influirán tanto na importancia das matemáticas na súa filosofía como na súa interpretación dualista do ser humano e a concepción da verdade.

Tras o regreso a Atenas Platón **funda no ao 387 a Academia,** nun bosque preto a Atenas dedicado ao heroe Akademos.

Á morte de Platón (347 a.C) a Academia pasa a mans do seu sobriño Espeusipo, e a tendencia matematizante sobresa e ás demais.

En síntese dedica a maior parte da súa vida á política activa o que se reflectirá na súa obra sendo a cuestión política á que lle dedica máis obras (máis do 50% da súa produción filosófica é de carácter político).

No que as obras se refire cabe destacar que a maior parte dos escritos están realizados en **forma de diálogo** destacando as obras de madurez: **a República, o Banquete, Fedón e Fedro.** **Adoitan considerarse os máis importantes xa que neles é onde aparecen as teorías máis importantes:** teoría das ideas e a teoría do estado ou teoría política, a epistemoloxía, a ética e antropoloxía. Nos diálogos Sócrates é o interlocutor principal.

Desde o punto de vista filosófico-conceptual Platón pertence ao período ontolóxico-sistemático da filosofía onde aparecen os primeiros sistemas completos de filosofía. Un elemento central destes sistemas será a ontoloxía que influirá en todos os demais temas tratados. Ademais continúa a labor filosófico do seu mestre de oposición ao relativismo sofista afirmando a existencia da verdade de carácter universal

Moitos autores consideran a Platón o pai da filosofía occidental ao ser o iniciador da maioría dos problemas que posteriormente tratará a filosofía.

Clasificación das obras

a) Obras **socráticas** ou de xuventude (393-389): Eutifrón, Apoloxía de Sócrates, Critón, Ión, Cármides, Laques, Lisis, Protágoras. Platón reproduce nestas obras as ideas do seu mestre Sócrates, sen referencia algunha á teoría das ideas.

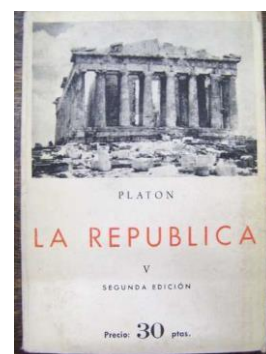
b) Diálogos **de transición** (388-385): Hippias Menor, Hippias Maior, Gorgias, Menéxeno, Eutidemo, **Menón*1**, Cratilo. Xunto aos temas socráticos aparecen os primeiros esbozos da teoría das ideas. Análise da linguaxe e temas órficos de influencia pitagórica.

c) Diálogos de **madurez** ou dogmáticos (385-371): Banquete, Fedón, **República*2**, **Fedro*3**. Aparece a teoría das ideas como base da súa epistemoloxía, da ética e da política. Organización do Estado e teoría do amor. Aparecen tamén os grandes mitos platónicos.

d) Diálogos **críticos** (370-347): Parménides, Teeteto, Sofista, Político, Timeo, Critias, Filebo, Leis, Epínomis. Adoptan ás veces un ton autocrítico fronte ás súas antigas concepcións. O aspecto ontolóxico da teoría das ideas perde importancia fronte ao seu aspecto lóxico. Sócrates deixa de ser o personaxe principal.

*1. **Menón** ou da virtude: o tema é dilucidar se é posible determinar que é a virtude. Aparece a oposición ao relativismo dos sofistas representado na boca de Sócrates. Afírmase que os sofistas confunden o particular co xeral xa que o feito de que poda haber distintas virtudes en función das circunstancias non implica que deixen de ter algo en común (esencia): sabedoría e xustiza por exemplo.

*2. **República** ou da xustiza: está considerada a obra máis importante de Platón. O tema central desta obra é a xustiza e o camiño para conseguila é a construción dunha sociedade ideal que será o eixo central da obra. Ademais aparecen todos os grandes temas da súa filosofía: teoría das ideas, epistemoloxía, cuestións de antropoloxía e tamén os famosos mito da caverna e o símil da liña.

*3 **Fedro** ou da beleza: aparece a influencia pitagórica, socrática. A crítica aos sofistas como negadores da verdade universal. Non ten unha temática clara mais podemos dicir que nel comezan a verse todos os temas que Platón tratará posteriormente: desprezo do sensible, valoración do intelectual, identificación do saber intelectual co bo e belo.

3.2 ESTÁNDAR: REALIDADE E COÑECEMENTO

A TEORÍA PLATÓNICA DAS IDEAS (REALIDADE/ONTOLOXÍA)

a) *Mundo sensible mundo intelixible*

conceptos:

- *Ontoloxía: ciencia do ente, do ser. Refírese a interpretación ou teoría sobre a realidade no seu conxunto.*
- *Epistemoloxía: sinónimo de gnoseoloxía, teoría do coñecemento. Refírese ao estudo da nosa capacidade cognoscitiva.*

A primeira relación entre realidade e coñecemento atopámola cando os filósofos presocráticos ao intentar explicar a realidade (physis) non se deteñen na información dos sentidos e empregando o coñecemento racional imaxinan unha realidade oculta de leis e causas que rexen os fenómenos. Neste período xa se comeza a relacionar os sentidos coa realidade cambiante e a razón coa pescuda do permanente e oculto.

Esta relación entre realidade e coñecemento (ser e coñecer) será especialmente analizada polo filósofo ateniense Platón. Tanto na súa filosofía como na do seu discípulo Aristóteles será central a análise da realidade (ontoloxía) e a posibilidade de coñecer esta realidade (epistemoloxía)

Será no terceiro período da filosofía cando comprobamos, no caso de Platón, a estreita vinculación entre realidade e coñecemento, entre ontoloxía e epistemoloxía. Coñecer implica coñecer algo (ser-realidade) polo que toda teoría do coñecemento estará sempre en relación coa concepción da realidade (ontoloxía). Comecemos logo explicando a ontoloxía ou teoría sobre a realidade platónica: **a teoría das ideas.**

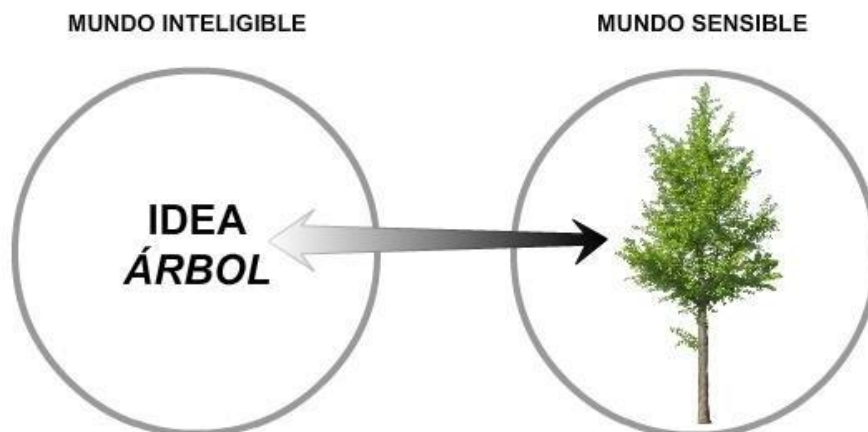
A teoría das ideas é o tema central do sistema filosófico platónico xa que é o fundamento de todas as cuestións tratadas polo filósofo ateniense ata o punto de que, para explicar calquera deles (resposta ao problema da Physis, teoría do coñecemento, antropoloxía, cosmoloxía, a ética e a política) é imprescindible facer referencia a ela. **A teoría das ideas é a interpretación da realidade (ontoloxía) platónica** e, ao mesmo tempo, é a resposta de Platón ao problema da Physis.

Segundo esta teoría platónica a realidade componse de dous mundos: o mundo sensible e o mundo das Ideas ou mundo Intelixible. O mundo sensible é o lugar das cousas, dos obxectos físicos, é o mundo do fenoménico do que podemos percibir polos sentidos. As características deste mundo son as seguintes: está en constante devir, en constante cambio e é unha realidade material sometida a xeración e corrupción. Por todo isto é un mundo imperfecto xa que a materia ao corromperse sempre introduce un elemento de imperfección. Este mundo non é a verdadeira realidade, non é máis que unha aparencia de realidade e ao estar en constante cambio non podemos obter dela máis que un coñecemento inferior denominado Doxa (opinión). Como podemos comprobar as características deste mundo son unha clara influencia da teoría ontolóxica de Heráclito (filósofo do devir). As cousas son causa de si mesmas ou a causa é algo externo a elas? Platón responderá que son algo externo o que o leva a afirmar a existencia doutra realidade: o Mundo das Ideas.

Ademais da realidade sensible afirma a existencia doutra realidade que está máis alá do físico (realidade metafísica), realidade que está máis alá dos fenómenos físicos denominada mundo das Ideas onde habitan as ideas que son realidades inmateriais, inmutables, eternas, únicas, indivisibles, non perceptibles polos sentidos polo que só se pode acceder a elas (coñecer) a través da razón e o seu coñecemento proporciona o nivel máis alto de coñecemento: episteme (ciencia). Se o mundo sensible só era aparencia esta polo tanto será a verdadeira realidade. Como podemos comprobar as características da Ideas ou Formas son as mesmas que as do Ser de Parménides. Estas Ideas non son, como pensamos na actualidade, simples conceptos mentais xa que teñen existencia ontolóxica, é dicir, existen aparte das cousas. Con isto o que quere subliñar é que as ideas son de natureza distinta que as cousas que non nacen ni perecen como elas. As Ideas son a causa das cousas, as esencia das cousas polo que con Platón aparece a primeira explicación do mundo físico que afirma como causa del unha realidade inmaterial, non física. Debemos resaltar que todas as respostas dos presocráticos ao problema da Phisis foron unhas respostas materias xa que o archè que propuñan como causa da natureza era un arché material.

Se as Ideas son a causa (esencia) das cousas entón haberá que afirmar que hai tantas Ideas como clases de cousas hai no mundo sensible polo que Platón admitirá a existencia dunha multiplicidade de ideas, tantas como clases de cousas (explicación da diversidade de seres). Vese na obriga de admitir a existencia de Ideas da lama, dos pelos, etc... o que lle prantexará o problema de se estas Ideas teñen o mesmo valor que outras Ideas como a Beleza, Xustiza, Bondade... Platón nega que as Ideas teñan o mesmo valor de aí que estableza unha xerarquía de Ideas situando entre as Ideas superiores as Ideas estéticas, éticas e no cumio a Idea de Ben. A Idea de Ben é central dentro do pensamento de Platón xa que a considera como a causa do ser e do coñecer. Isto significa que é a causa da existencia de toda realidade tanto das outras Ideas como do mundo sensible. Por este motivo os cristiáns quererán ver nela a idea do monoteísmo e do seu Deus creador de todo. Tamén é o principio do coñecer o que significa que é o que posibilita a cognoscibilidade das outras ideas e do mundo sensible. Para explicar isto emprega a metáfora da luz do sol que ilumina todo e posibilita o coñecemento do mundo (mito da caverna). Esta Idea de Ben será utilizada polos Neoplatónicos co nome de UN e polo cristián Agostiño de Hipona na súa epistemoloxía ao explicar o coñecemento como froito da iluminación divina.

Se o mundo intelixible é a causa do sensible faise necesario explicar a relación entre os dous mundos o que intentará mediante as ideas de participación, imitación e copia. Así mantén que as cousas do mundo sensible son o que son porque participan das Ideas ou as imitan ou copian. Este problema da relación especialmente o da teoría da participación será o tema que lle prantexará máis problemas a Platón e que nunca considerará definitivamente solucionado.

Con esta teoría Platón pretende fundamentar a existencia da posibilidade dun coñecemento universal e necesario (contra o escepticismo sofista) e de normas e valores éticos con carácter universal (contra o relativismo sofista). Vexamos logo como a partir desta teoría fundamenta a existencia da episteme (ciencia) como un saber fiable, seguro, universal e necesario.

IMPORTANTES RELACIONES:

CRÍTICA INMANENTISTA DE ARISTÓTELES (S. IV a. C)

INFLUENCIA NO NEOPLATONISMO (S. III): A IDEA DO UN

INFLUENCIA EN AGOSTIÑO DE HIPONA (S.V): IDEAS = ARQUETIPOS DIVINOS

INFLUENCIA DA IDEA DE PARTICIPACIÓN NA ONTOLOXÍA DE TOMÉ DE AQUINO (S. XIII)

NA DEMOSTRACIÓN DA EXISTENCIA DE DEUS DE TOMÉ DE AQUINO

CRÍTICA DE NIETZSCHE (S. XIX)

b) Coñecemento(epistemoloxía)

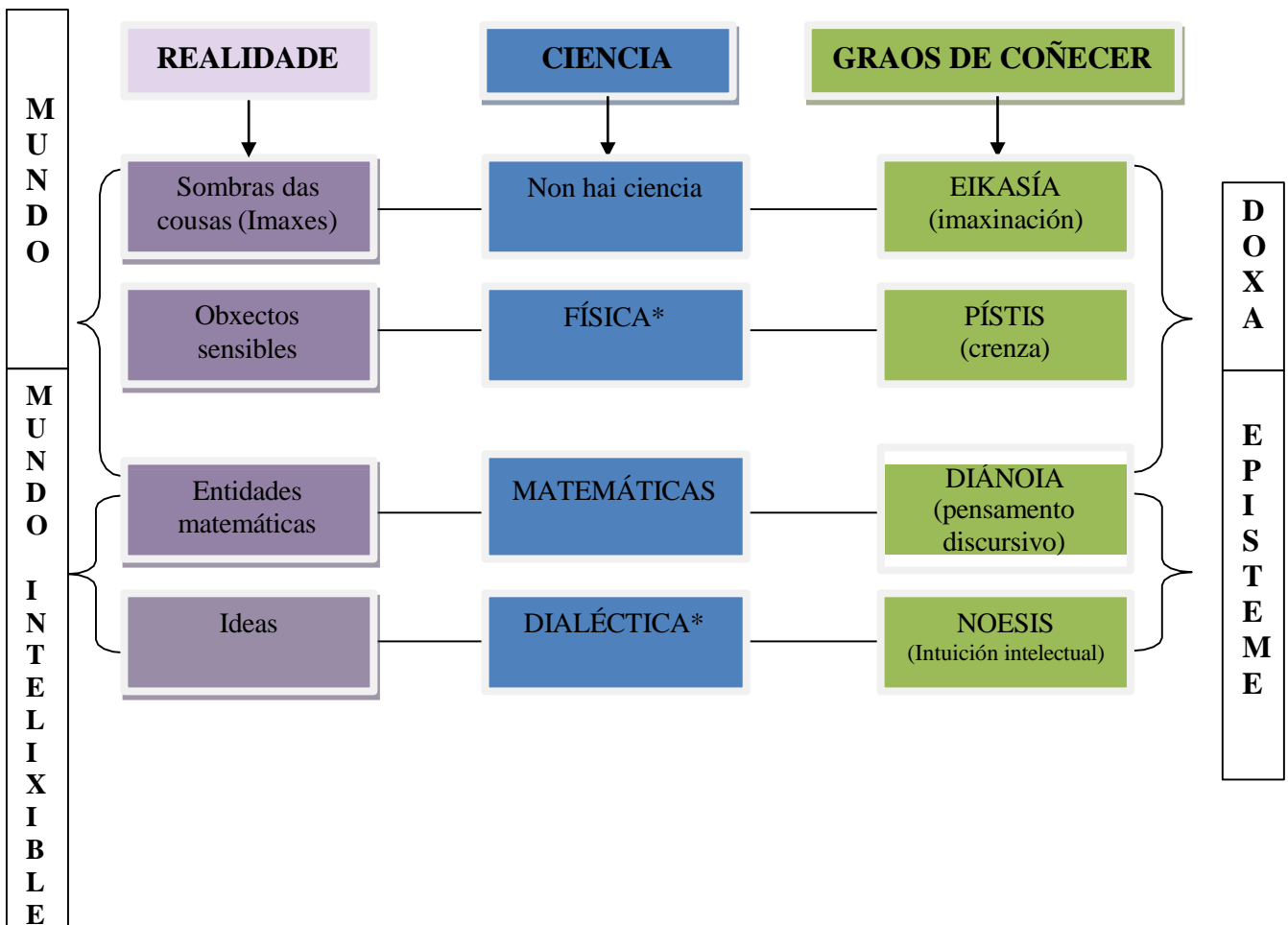
Coa ontoloxía preténdese saber como é o mundo, máis ben a realidade o ser, mais agora temos que saber como o coñecemos e como estar seguros de que o noso coñecemento se corresponde con ese mundo: pasamos da ontoloxía á epistemoloxía.

A epistemoloxía é a parte da filosofía coa que se pretende dar unha explicación da estrutura do coñecemento humano. Nesta disciplina inténtase dar respostas ás seguintes preguntas: ¿cal é a orixe do noso coñecemento?, ¿é posible obter un coñecemento científico (universal e necesario) da realidade?, como podo estar seguro do meu coñecemento do mundo? É a capacidade humana ilimitada á hora de coñecer todo canto existe? Ante estas preguntas atopáronos ao longo da Historia da Filosofía fundamentalmente con dúas respostas: os **racionalistas** que afirman que a razón é a fonte principal do coñecemento e nela reside a orixe do coñecemento pois posúe ideas innatas e, por outra banda, o **empirismo** segundo o cal é a experiencia a orixe do coñecemento polo que é necesario revalorizar a información que os sentidos nos proporcionan e na maioría dos casos defenderán os límites do coñecemento. Como veremos a continuación a gnoseoloxía platónica pode ser cualificada de racionalista ao considerar que a razón é a fonte principal de coñecemento fronte a información que nos proporcionan os sentidos que, para Platón, non nos proporcionan un coñecemento fiable. **Resulta obvio dicir que o coñecemento é coñecemento de algo, da realidade, polo que toda teoría epistemolóxica porá en relación o coñecemento e a realidade.** En concreto a teoría do coñecemento platónica non se entendería sen esta relación polo que podemos afirmar que no caso do autor ateniense é central a relación que establece entre ser e coñecer, é dicir, entre ontoloxía e gnoseoloxía.

Platón na súa ontoloxía distinguía dous planos do ser (realidade): o mundo sensible e o mundo intelixible. **Recollendo a tradicional dicotomía do mundo grego que consideraba como opostos o coñecemento racional e coñecemento sensible afirmaba que o mundo das cousas era perceptible polos sentidos e ao ser un mundo en constante cambio e composto de obxectos particulares só nos pode proporcionar un coñecemento particular e non científico. A este coñecemento denomíno DOXA (OPINIÓN). A razón como ten por obxecto unha realidade intelixible (as Ideas) que é permanente e universal (porque cada idea vale para todo o universo de obxectos que representa) proporcionaranos un coñecemento universal (obxectivo e válido para todos) e necesario pois nunca vai a variar. Este coñecemento que ten as características de**

universal e necesario denomínase **EPISTEME (CIENCIA)**. Polo tanto o coñecemento científico só pode obterse a partires dunha realidade non sometida a cambio, permanente e como esa realidade non pode ser percibida polos sentidos será exclusivamente o uso da razón o que nos permita o acceso a un coñecemento con esas características. O coñecemento sensible ao coñecer unha realidade cambiante só nos pode proporcionar un coñecemento inferior: **DOXA**. En definitiva o autor grego establece unha relación entre realidade e coñecemento: a maior realidade (Ideas) maior coñecemento (EPISTEME) e a menor realidade (obxectos do mundo sensible) menor coñecemento (DOXA).

Esta relación entre ser e coñecer será explicada con maior detalle no Diálogo a República onde subdividirá cada unha das realidades en dous graos distintos e cada un dos niveles de coñecemento en graos distintos en función da realidade que estuden. Así atoparémonos con catro graos de ser e catro graos correspondentes de realidade e de cada unha destas realidades ocuparase unha ciencia distinta. A esta subdivisión da realidade e do coñecemento en graos coñécese como o Símil da liña

Como podemos comprobar o mundo sensible divídese en sombras dos obxectos e os obxectos mesmos, sendo a primeira a realidade menor e a segunda unha realidade superior a ela. O coñecemento das sombras dos obxectos é o coñecemento inferior que consiste e ver os obxectos pero non coñecelos como o que realmente son (por iso denomina a esta realidade sombra dos obxectos).

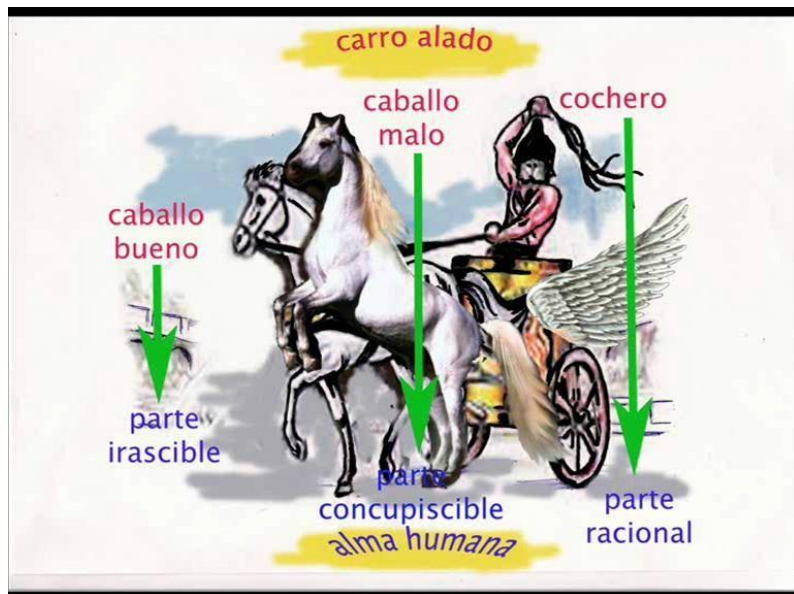
Ao ser a realidade inferior o grao de coñecemento que nos proporcionan é a Eikasía (imaxinación ou conxectura) que é o grao inferior de coñecemento. Desta realidade non se ocupa ningunha ciencia. Un grao superior de coñecemento será o proporcionado ao coñecer os obxectos sensibles como o que verdadeiramente son polo que obteremos Pistis (Crenza). Desta realidade ocúpase a Física que Platón non a considera unha verdadeira ciencia* ao ocuparse de obxectos que están en constante cambio. Eikasía e Pistis son os graos de coñecemento que sitúa dentro do segmento da DOXA.

Na segunda parte do segmento sitúa aos entes matemáticos que por ser unha realidade ideal e racional e por ser entidades permanentes o seu coñecemento xa pode ter a consideración de ciencia (EPISTEME), concretamente o grao de coñecemento é a Diánoia (Razón discursiva). Obviamente a ciencia que se ocupa desta realidade son as matemáticas. Por último sitúase na última parte do segmento a Realidade Suprema (as Ideas), realidade puramente intelixible da que obtemos o grao superior de coñecemento: a Nóesis (intuición intelectual). Diánoia e Nóesis constitúen os dous graos de coñecemento da EPISTEME. A ciencia que se ocupa desta realidade será a Dialéctica que por ocuparse da realidade Suprema debe considerarse a ciencia suprema.

O método para acceder ao coñecemento das ideas é a **DIALÉCTICA**: consiste nun proceso no cal se parte dunha Idea (a diferenza das matemáticas que parten de imaxes) e ascéndese ata a idea suprema (**dialéctica ascendente**) e logo empréndese o camiño inverso desde a Idea suprema encadeando as demais ideas e descendendo (**dialéctica descendente**) e así conseguir unha visión completa do mundo das Ideas. **Os dous sentidos do método dialéctico gardan unha semellanza co que na actualidade se denomina método indutivo e dedutivo respectivamente.** A dialéctica para Platón é unha ciencia, a ciencia suprema e un método de coñecemento.

A Física e as Matemáticas serán saberes que serven como propedéutica (preparación) para o acceso ao verdadeiro coñecemento. En realidade Platón non nos di como se chega a coñecer as Ideas, só afirma que as matemáticas son a ponte que nos separa do mundo e non achega a elas.

No diálogo Menón introduce por primeira vez o tema da **Reminiscencia (anámnese)** como unha explicación de acceso de coñecemento ao mundo sensible. Segundo esta teoría a nosa alma habitou previamente no mundo das Ideas e alí contempla (coñece) as Ideas. Cando descende ao mundo sensible e se une ao corpo esquece o que alí aprendera e ao contemplar as cousa como participan (aseméllanse) das ideas a alma lembra polo que segundo esta teoría **coñecer é lembrar**. Do que levamos dito podemos deducir que a teoría platónica é **innatista** ao afirmar que as ideas xa as posúe a nosa alma sen necesidade da experiencia. O innatismo será unha característica de todas as **teorías racionalistas** do coñecemento, teorías que como a de Platón consideran a razón como fonte principal de coñecemento desvalorizando o coñecemento sensible. **A teoría do coñecemento de Platón debe caracterizarse de racionalista e innatista.** A teoría da reminiscencia aparece tamén no Fedón e no Fedro.

Nos diálogos Banquete e Fedro trata o tema do **amor** desde un punto de vista cognoscitivo, así o amor sería como unha dialéctica emocional que nos impulsa á procura da Beleza e como a Sabedoría é o supremamente belo o amor á Beleza é amor á sabedoría. **No Fedro aparece o famoso mito dos cabalos alados** mediante o cal explica o descenso da alma facendo unha clara referencia á teoría da reminiscencia e a división

tripartita da lama que veremos no seguinte apartado.

IDEAS IMPORTANTES:

- Contraposición coñecemento sensible e racional.**
- Relación ser-coñecer.**
- Graos de ser e de coñecer.**
- Conceptos de dialéctica e reminiscencia.**
- Racionalismo e innatismo.**
- Relacionar con outras teorías do coñecemento: Aristóteles, Descartes, Kant...**

3.3 Platón: antroploxía e política

NOTA: PARA CONTESTAR A ESTE ESTANDAR É PRECISO COÑECER E USAR ANTES O ESTÁNDAR DOS SOFISTAS E SÓCRATES

Como xa dixemos anteriormente a preocupación fundamental de Platón foi a política, ata o punto de que se pode afirmar que toda a teoría das ideas foi exposta para fundamentar a teoría política que imos expoñer a continuación. Para entender a proposta política de Platón é preciso coñecer primeiro ao individuo para logo coñecer ao cidadán polo que resulta imprescindible entender como entende a natureza humana, é dicir explicar a súa antroploxía. Platón partindo da análise da nosa natureza dará unha explicación da ética e política. Comecemos logo explicando a súa análise do ser humano: a antroploxía.

a) Antroploxía Platónica

Etimoloxicamente o termo antroploxía significa o estudo do ser humano polo que esta disciplina pretende dar unha explicación da estrutura do ser humano, explicación que se realiza fundamentalmente nos diálogos Fedro e Fedón. Na súa antroploxía Platón aposta por un decidido **dualismo afirmando que o ser humano é un composto de corpo e alma (psiqué)**. Este dualismo e, especialmente a súa interpretación da alma, recolle a doutrina da alma dos pitagóricos que a súa vez provén dunha clara influencia do Orfismo. O orfismo é unha crenza de carácter místico baseada nas doutrinas do poeta Orfeo. As características deste culto son a crenza na inmortalidade da alma, na necesidade da purificación para liberarse do corpo e da transmigración en función da purificación realizada durante a vida, é dicir, da virtude conseguida nas actuacións da vida. **Os gregos atribuían a alma ser o motor ou principio da vida e tamén ser o principio ou o que posibilita o coñecemento. Platón salienta a función cognoscitiva da alma fronte va función vital** o que o leva a unha visión pexorativa do corpo continuando a liña órfica dos pitagóricos.

O dualismo antropolóxico platónico garda unha relación co dualismo ontolóxico xa que **o corpo pertence ao mundo sensible** polo que terá as mesmas características que os obxectos deste mundo: material, imperfecto, corruptible, mortal e fonte das impurezas. **A alma pertence ao mundo das ideas** polo que as súas características serán a imaterialidade, inmortalidade, é perfecta,

indivisible, simple... **é a dimensión auténtica do ser humano chegando a afirmar que somos ante todo alma e que o corpo é un estorbo para a alma.** Seguindo a doutrina pitagórica mantén que o corpo é como unha cárcere para a alma polo que considera que a unión corpo- alma é unha **unión accidental**, é dicir transitoria, incómoda. O lugar

“El mayor error que los médicos cometen es intentar la curación del cuerpo sin intentar la curación del alma; sin embargo, alma y cuerpo son uno y no deberían ser tratados separadamente”.

PLATÓN

propio da alma é o mundo das ideas e como a función principal é o coñecemento e o corpo é un estorbo para esta función **a tarefa da alma será liberarse** desta prisión antes de explicar como se produce esta liberación é necesario explicar porqué a alma está unida a un corpo. Esta unión é narrada no dialogo Fedro no **mito do carro alado** no que compara a alma cun carro dirixido por u auriga e dous cabalos un negro e outro branco. O auriga simboliza a alma racional, é dicir a capacidade intelectual do ser humano. O cabalo negro simboliza a alma concupiscible onde están situadas as tendencias máis baixas do ser humano (instintos de conservación, sexualidade...) e o cabalo branco simboliza a alma irascible onde se sitúan as tendencias máis elevadas do ser humano como o valor, fortaleza, ira... se o auriga domina aos cabalos permanecerá no mundo das ideas elevándose sempre cara ese mundo e contemplado (coñecendo) as ideas, máis se as almas se rebelan e non é capaz o auriga de dominalas prodúcese un desequilibrio e a caída ao mundo sensible e aquí é onde comeza a necesidade do retorno que só será posible mediante a liberación do corpo.

Esta liberación só é posible mediante a purificación das impurezas que proceden da parte material do ser humano: o corpo. Concretamente as necesidades e apetitos do corpo son a fonte das impurezas da alma polo que a función principal da alma será a do control destes apetitos e necesidades sensibles. Chegados a este punto a cuestión que se pode plantexar á se esta función é realizada directamente sobre o corpo ou sobre outras partes inferiores da alma, se a función se realizase directamente sobre o corpo a alma tería que contactar con algo material polo que se enchería de impurezas de aí que o noso autor afirme que a función de control é realizada sobre outras partes inferiores da alma. Isto é o que leva a Platón a **dividir a alma en tres partes** (ou tres almas segundo outras opinións). A parte **racional** sería a encargada do coñecemento e de controlar as outras dúas. Está situada na cabeza e sería inmortal. A alma **irascible** é a encargada das funcións nobres como a valentía e a fortaleza e está situada no peito e sería mortal. Por último a alma **concupiscible ou apetitiva** é de onde proceden as paixóns máis baixas, os apetitos sensibles e sitúase no ventre e tamén sería mortal

Un individuo san sería aquel no que cada parte realiza a súa función e os desexos sensibles son conducidos racionalmente. Unha vida boa conleva a consecución dunha maior virtude polo que a alma transmigrará a un corpo mellor ata retornar a súa orixe (mundo das ideas).

Se a alma transmigra ata retornar a súa orixe precisa do atributo da **inmortalidade** que claramente afirma Platón e que non só o afirmará senón que intentará demostralo (no Fedón) mediante varios argumentos entre os que cabe destacar os seguinte:

-Argumento da reminiscencia: a alma coñece lembrando o que xa aprendera polo tanto tivo que existir anteriormente a súa unión ao corpo polo que a alma é inmortal.

Esta teoría antropolóxica baseada na importancia da racionalidade fará que na Historia da

Filosofía se considere a Platón o inaugurador da psicoloxía racional.

Esta análise da alma será o fío condutor tanto da ética como da política ao facer corresponder cada parte da alma coas virtudes éticas e cos estamentos da súa sociedade ideal.

b) ÉTICA E POLÍTICA

O individuo vive inmerso nunha polis e este carácter social so ser humano fainos entender a relación que Platón establece entre antropoloxía, ética e política. Para Platón, como ateniense, os individuos son antes cidadáns que individuos. Expliquemos esta relación.

Platón na súa teoría ética defende que a as accións humanas tenden a un fin polo que podemos caracterizar a súa ética de **teleolóxica**. Agora ben ese fin non é algo relativo como pensaban os sofistas senón que é un fin único e universal. Continuando coa labor socrática **oponse ao relativismo dos sofistas** afirmando o carácter universal das norma éticas e situando o fundamento da universalidade na razón humana capaz da coñecer as Ideas que orientarán a nosa acción. Ese fin é a consecución do Ben Supremo que nos leva á felicidade polo que a súa ética será unha ética **eudemonista**. A felicidade só se poderá alcanzar coa contemplación (coñecemento) do Ben Supremo que só é posible despois da morte xa que mentres estea a nosa alma unida a un corpo estará limitada para esa contemplación. Agora ben o intelectualismo moral platónico non é tan radical como o socrático que identificaba virtude e saber. Platón na súa análise da natureza humana considera que non só somos razón xa que ademais temos instintos e paixón polo que é preciso pensar que todo ser humano independente da alma que predomine nel ten posibilidade da virtude.

Esta constatación tamén leva a que Platón propoña como ideal de vida do ser humano unha vida mixta de sabedoría e pracer xa que unha vida dedicada a contemplación sen atender a certas necesidades do corpo é imposible.

A felicidade só se poderá conseguir coa práctica da virtude sendo polo tanto o camiño para conseguir ese ben ten prezado. Unicamente o ser humano virtuoso poderá ser feliz e a virtude non será algo relativo coma nos sofistas senón que ten un carácter universal como as Ideas que son o fundamento desta universalidade da virtude. En xeral o individuo virtuoso é aquel que realiza un dominio das paixóns e dedica a súa vida a contemplación, ao coñecemento. Agora ben os individuos nos que non predomina a alma racional tamén poden acadar a virtude se as paixóns son controladas pola razón.

Ao longo dos diálogos platónicos atopamos distintos conceptos de virtude dos cales o máis importante é a virtude como harmonía e é o que mellor vincula a alma á cidade.

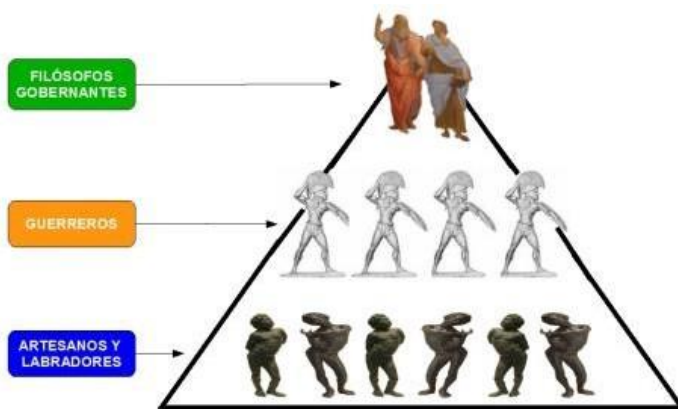
Virtude como harmonía (REPÚBLICA): é o concepto de virtude máis orixinal de Platón. Para explicar este concepto de virtude é necesario facer referencia a súa antropoloxía e concretamente a división da alma. **Considera que a cada alma lle corresponde unha función propia e unha virtude**. A virtude propia da alma racional será a **sabedoría ou prudencia** coa que se consegue que a alma domine as paixóns e se oriente á contemplación das Ideas. A virtude da alma irascible é a **fortaleza** coa que se consegue a regulación das paixóns nobres para sobrepornos á dor e ao sufrimento sacrificando cando sexa necesario a dor par cumprir o deber. A virtude da alma concupiscible é a **moderación** ou temperanza que serve para ordenar as actividades desta alma inferior.

Cando cada parte da alma cumpre a súa función e está en posesión da virtude que lle corresponde conséguese a virtude por excelencia: a XUSTIZA. A Xustiza consiste na harmonía, no equilibrio, entre as tres partes da alma cando cada unha cumpre a súa función.

Platón ao igual que toda a tradición do pensamento grego considera que o individuo é un ser social por natureza e que só dentro da sociedade pode realizarse como individuo polo que a xustiza individual só se poderá conseguir dentro da sociedade polo que a ética condúcenos á política onde establecerá unha relación entre antropoloxía (partes da alma), ética (virtudes) e política (estamentos).

A famosa carta VII de Platón deixa claro a importancia que lle atribuíu na súa vida á política así como o desencanto que a actividade política lle producirá. Pódese, á luz desta carta, afirmar que o tema que máis lle interesa ao noso autor será a política e se a isto lle engadimos que máis do 50% da súa obra ten un carácter político e que o diálogo máis importante (REPÚBLICA) é desta temática entendemos a importancia que tivo para el esta cuestión.

A obra onde expón o autor ateniense a teoría política con maior claridade é a REPÚBLICA. Esta obra, que leva de subtítulo Sobre o xusto, é considerada por Platón unha **utopía** xa que nela non se dedica a unha análise dos réximes políticos existentes senón unha exposición de como debe ser a **sociedade ideal**. Defraudado polo fracaso dos réximes políticos nos que participa dedicárase a construír un modelo teórico dunha sociedade perfecta. A orixe da sociedade explicase polas necesidades que teñen os humanos de satisfacción das necesidades de subsistencia e defensa. **Esta sociedade constaría de tres estamentos (derivados da división natural do traballo) ríxidos xa que non podería haber mobilidade dos individuos dun estamento a outro.** Isto era debido a que, como veremos, a pertenza a unha clase ou a outra era algo condicionado pola natureza dos individuos **segundo predomine unha alma ou outra** polo que terán unhas predisposicións para unhas funcións ou outras. Os estamentos da sociedade ideal **serían:**

--Artesáns ou produtores: a súa función sería abastecer á cidade dos recursos básicos como o alimento, vestido..., neles predomina a alma concupiscible xa que a actividade que realizan ten un fin lucrativo e polo tanto sensible. A virtude que deben conseguir é a **moderación**.

-Guerreiros: son os encargados de defender a cidade das agresións externas e de solucionar posibles conflitos internos. A alma que predomina neles é a irascible e a virtude que deben posuír é a **fortaleza**.

-Gobernantes: a súa misión é conducir a cidade cara a Xustiza e o Ben común. Neles predomina a alma racional e as virtudes que deben posuír son a **sabedoría e a prudencia**. Platón como intelectualista ético cre que só aqueles que coñezan o Ben e a Xustiza poderán realizar practicamente o ben e a xustiza polo que afirma que só os filósofos en tanto que coñecedores do ben e da xustiza poderán selos gobernantes (filósofo-rei).

Para o correcto funcionamento desta polis ideal cada estamento debe cumprir a súa función no podendo realizar os guerreiros e os artesáns funcións de goberno polo que **a Xustiza conseguiríase cando cada estamento realice a súa función e polo tanto haxa harmonía entre os estamentos.** A Xustiza é entendida igual que no individuo como harmonía, como equilibrio entre as tres partes do Estado. Como vimos de ver establece unha relación un paralelismo entre antropoloxía, ética e política xa que no mundo grego non se considera ao individuo á marxe da sociedade polo que o individuo só pode ser xusto nunha sociedade xusta e a sociedade só pode ser xusta se os individuos son xustos. E como para ser xustos é necesario coñecer o que é a Xustiza (influencia do intelectualismo moral socrático) **a función principal do Estado platónico será a**

educación. A importancia da educación como un factor liberados e de realización da xustiza aparece simbolizada no mito da caverna cando o prisioneiro volta a liberar (educar) aos prisioneiros.

Platón comprobou na súa experiencia política réximes políticos que comezando sendo xustos remataron sendo corruptos ben por acumulación de riquezas dos gobernantes ben por favoritismo aos familiares. Isto lévao á conclusión de que o paso do tempo provoca a corrupción de aqueles que detentan o poder polo que é necesario eliminar as causas da corrupción : a propiedade privada e a familia. Desta forma os gobernantes e os guerreiros non poderían posuír propiedade privada nin familia e para realizar este proxecto o estado encargárase de procurar todos os bens necesarios para a vida dos gobernantes e encargárase da educación dos cidadáns ao non posuír familia. A esta idea que supón a eliminación da propiedade privada e da familia para os gobernantes coñécese co nome de **comunismo de bens**. Esta sociedade debería autoabastecerse para evitar o contacto co exterior e evitar influencias que poidan producir cambios xa que o cambio implica para Platón dexeneración. En escritos posteriores reconece a dificultade dun illamento total pola necesidade do comercio para abastecerse de certos produtos.

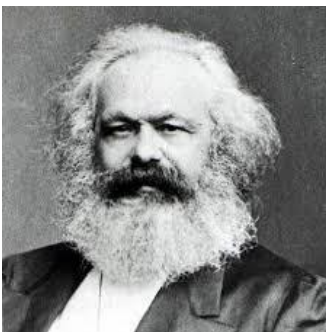
Débase resaltar que na sociedade ideal platónica as mulleres poderían participar nas funcións do goberno en igualdade cos homes.

Por outra banda non debemos esquecer que para os gregos o perfecto cidadán é aquel que renuncia aos intereses individuais polo ben da polis, é dicir polo ben común, de aí que para Platón a sociedade será superior ao individuo, é dicir existe unha subordinación do individuo á sociedade ou o que é o mesmo da ética á política.

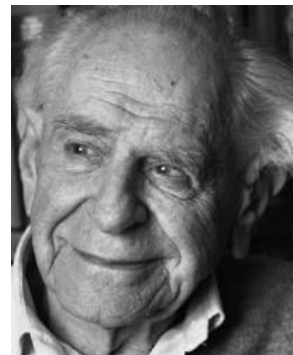
Aristóteles non abandona esta idea da superioridade da sociedade sobre o individuo afirmando claramente que somos un animal político (zoon politikón) sendo a política superior á ética. A esta teorías que consideran a sociabilidade humana como algo natural e non separan a ética da política, considerando que o Estado ten un obxectivo ético e polo tanto educativo, coñécese co nome de teorías política clásicas. A estas teorías que dominan ata o século XV vanse opoñer as teorías políticas modernas denominadas contractualistas. Segundo estas teorías o individuo é anterior á sociedade e únese por un pacto/contrato para formar a sociedade ben por seguridade ben para garantir dereitos naturais. Maquiavelo, Hobbes, Locke con exemplo de teóricos políticos modernos.

Cabe destacar a relación que podemos establecer con Marx e a crítica de Popper á política Platónica e marxista.

Marx tamén interpretará a historia como rexida por certas leis que inevitablemente levarán á unha sociedade sen clases: a sociedade comunista. A diferenza con Marx é moi clara ao ser un defensor o filósofo alemán da sociedade sen clases fronte ao modelo platónico que pretende unha sociedade estamental e ríxida (sen posibilidade de cambios)

Popper será un gran crítico tanto da teoría política de Platón como da de Marx. Cualifícaas de historicistas pola afirmación de que existen leis independentes dos seres humanos que rexen a historia. Para el estas sociedades son sociedades pechadas e pensa que a historia e as sociedades dependen do que decidan os humanos e non de supostas leis ocultas que só levarían a réximes totalitarios. Tanto Platón como Marx defenderían sociedades pechadas non democráticas.

AS FORMAS DE GOBERNO

O que levamos visto é a exposición do que debe ser o modelo de organización perfecta, é un modelo teórico, ideal. Mais Platón no só expón este modelo senón que tamén fai unha análise das formas de goberno existentes (reais) para indicar cales son a mellores e cales son as máis dexeneradas. Considera que o paso do tempo provocará a dexeneración dos sistemas políticos xerarquizados da seguinte forma: a aristocracia que é o goberno dos mellores (aristos) sería a mellor forma de goberno que co paso do tempo dexeneraría en timocracia (goberno dos militares) que non ollan polo ben común senón pola ambición persoal. Este dexeneraría e oligarquía (goberno dos ricos) goberno guiado pola cobiza que pretende enriquecerse explotando as outras clases. O anterior dexenera en democracia que defende a igualdade e liberdade polo que todos poden gobernar facendo que ineptos cheguen ao poder e non conduzan á cidade eficazmente. Platón consideraba un dos réximes máis dexenerados sobre todo despois da condena do seu mestre Sócrates. E por último o réxime máis dexenerado será a tiranía que aparece despois das liortas baixo a democracia, liortas que provocan inestabilidade conducindo ao xurdimento dun tirano que monopoliza todo o poder e asegurado o seu poder mediante o medo

Estas formas son cíclicas e despois do período tiránico volvería o sistema aristocrático. A historia desmentiu esta sucesión de réximes que profetizaba Platón.

TIPOS DE ALMA	CLASES SOCIAIS	TIPOS DE VIRTUDE
Racional	Gobernantes	Prudencia (Sabedoría)
Irascible	Guerreiros	Fortaleza (Valor)
Concupiscible	Produtores	Temperanza (Moderación)

3.4 RELACIÓNS XERAIS POSTERIORES

Para algúns Platón é o inaugurador da filosofía occidental na medida en que reflexiona sobre a maioría de cuestións que será tratadas posteriormente por todos os filósofos.

Será o mestre de Aristóteles facéndose notar a influencia na idea da existencia dun coñecemento universal e necesario e na oposición ao relativismo e escepticismo sofista.

Debemos destacar que é a primeira resposta ao problema da Physis de carácter inmaterial. Esta importancia do inmaterial, da alma e o seu dualismo tanto antropolóxico como ontolóxico ser facilmente absorbido pola relixión cristiá facendo de Platón o filósofo no que se apoiarán os cristiáns para construír o primeiro pensamento cristián.

O dualismo antropolóxico faise notar no dualismo antropolóxico cartesiano e chega ata os noso días no debate mente e corpo introducíndose así na neurociencia.

Con relación ó ámbito político, a teoría platónica dunha sociedade ideal e perfecta reapareceu, aínda que transformada, noutras utopías políticas como as de Moro, Campanella ou Huxley (“Un mundo feliz”). E respecto á tese de que o individuo carece de importancia fronte ó colectivo, adoptada tamén polo seu discípulo Aristóteles, foi duramente criticada desde a

modernidade coa aparición das teorías políticas liberais, as cales defenden a existencia de dereitos individuais inalienables ós que se debe someter sempre o Estado. É o caso, por exemplo, de Locke e a súa defensa do Estado social burgués. E xa no século XX Popper considerou a Platón un inimigo da democracia ao defender un elitismo político e un inmovilismo social.

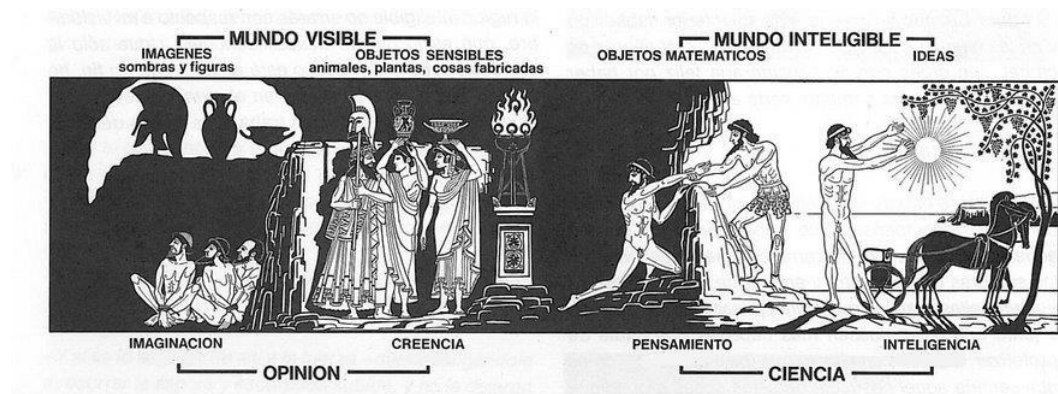
A crítica máis feroz contra o sistema platónico virá da man de Nietzsche ao considerar á filosofía platónica como un dos maiores alegatos contra a vida que para el é, antes que razón, desexo, instinto e paixón.

3.5. MITO DA CAVERNA

Ler texto no apartado de textos de selectividade

Simbolismo do mito: podemos dicir que o mito pretende ser unha alegoría de toda a filosofía platónica que ten como obxectivo facer máis comprensible a súa filosofía. O que pretende explicar o mito é o seguinte:

- os dous mundos platónicos (ontoloxía)
- a epistemoloxía platónica e os graos de ser e coñecer
- a dialéctica ascendente e descendente
- a importancia da educación como proxecto liberador
- a idea de ben como contemplación do coñecemento
- a morte de Sócrates e a importancia de ensinar a virtude aos cidadáns.
- a idea do gobernante filósofo.

3.6 AMPLIAMOS COÑECEMENTOS

web dianoia:

<http://www.webdianoia.com/gl/platon/platon.htm>

web filosofía:

www.filosofia.org

A Escola de Atenas, Rafael, 1509¹

¹ A escola de Atenas foi pintada por Rafael en 1509 como encargo do Papa ulio II para a decoración da *Stanza della Segnatura*, convertida na súa biblioteca privada.

A obra representa á **Filosofía**, unha das catro facultades clásicas xunto coa teoloxía, o dereito e a medicina, que decoran o resto das paredes da estancia. Rafael reúne na obra aos que na idade media se consideraban os pais do pensamento, pero tomando de modelo a persoeiros públicos de la época, como Leonardo da Vinci encarnando a Platón o Miguel Ángel como Heráclito.

Personaxes: 1- Platón, 2 – Aristóteles, 3 – Heráclito, 4 – Parménides, 5 – Hipatia, 6 – Diógenes, 7 – Pitágoras, 8 - Euclides o Arquímedes, 9 – Plotino, 10 – Sócrates, 11 - Alejandro Magno, 12 – Anaximandro, 13 - Averroés, 14 – Antístenes, 15 – Epicuro, 16 – Zenón, 17 - Claudio Ptolomeo, 18 - Estrabón o Zoroastro (Zarathustra), 19 – Homero, 20 - Rafael Sanzio,

TEXTOS PLATÓN SELECTIVIDADE

POLÍTICA

Texto sobre o concepto de xustiza na cidade (política) como harmonía: cando cada parte (estamento) cumpre a función que lle corresponde. Establece a relación entre individuo e sociedade, é dicir, entre ética e política.

(...)

-Ben. Xa vimos, segundo parece, tres calidades da cidade, e en canto **á especie que resta para que a cidade alcance a excelencia ¿cal podería ser? É evidente que a xustiza.**

(...)

Pois o que establecíamos dende o principio que debía facerse en toda circunstancia, cando fundamos a cidade, segundo a miña opinión, é a xustiza ou unha especie desta. Pois establecíamos, se recordas, e moitas veces xa o repetimos, que cada un debía de ocuparse dunha soa cousa de entre as que concirnen á cidade, precisamente daquela na que estivese mellor preparado por natureza.

- En efecto, dixémolo.

-E que a xustiza consiste en facer o que é propio dun, sen meterse nas cousas alleas, é algo que xa oímos a outros moitos e que nos dixemos repetidamente.

-En efecto, afirmámolo frecuentemente.

-Nese caso, amigo meu, a xustiza parece que consiste en facer cada un o seu. ¿sabes de onde o deduzo?

-Non, pero dimo ti.

-Ao meu parecer do que temos examinado, a **moderación, a valentía e a sabedoría**, o que resta por ver na cidade, é o que da a todas aquelas calidades a capacidade de nacer e unha vez nadas, permítelles conservarse, mentres permaneza nelas. **E xa dixemos que se encontrabamos as tres, a xustiza sería a que restase.**

-Por forza é así.

-Non obstante, se fose preciso discernir cal destas calidades fará a nosa cidade mellor, resultaría difícil discriminar se consiste nunha coincidencia de opinión entre os gobernantes e os gobernados, ou se é a conservación da opinión consonte á lei que hai entre os militares acerca do que debe ser temible ou non, ou a intelixencia e a vixiancia entre os gobernantes; ou iso que fai mellor á cidade consiste, tanto no neno coma na muller, no escravo coma no home ceibe, e no artesán, no gobernante e no gobernado, en que cada un se ocupe do seu, sen atender ao alleo.

-Dende logo, sería difícil ¿Como non?

-Entón, segundo parece, en relación á excelencia da cidade, a capacidade de facer cada un o seu nela pode rivalizar coa súa sabedoría, coa súa moderación e a súa valentía (...)

-Pois un home xusto non diferirá en nada da cidade xusta en canto á idea da xustiza mesma, senón que será semellante.

-Semellante, en efecto.

-Porén, unha cidade parece xusta cando os tres tipos de naturezas que existen naquela fan cada un o seu; e pareceunos moderada, valente e sabia a causa dalgunhas outras afeccións e hábitos deses mesmos tipos de naturezas.

-É verdade.

-Por conseguinte, querido amigo, estimaremos que quen teña eses mesmos tipos na súa alma, a causa das mesmas afeccións que aqueles, é ben merecedor de recibir os mesmos apelativos que a cidade.

PLATÓN; República libro IV, 427e—435c

Versión galega de M. Teresa Miñambres Gómez – I.S. Eduardo Pondal – Santiago de Compostela

TEXTO 2

EPISTEMOLOXÍA

Texto do símil da liña onde explica a relación entre ser ou realidade e o coñecemento

Creo que queda moito por dicir, porén, canto sexa posible no momento presente, non o omitirei voluntariamente.

-Non, sen dúbida.

-**Pensa, entón, como dicíamos, que son dúas entidades, unha –o ben– rexe o mundo do intelixible e a outra –o sol– o mundo do visible.** Pero non digo do ceo para que non che pareza que estou a facer un xogo de palabras. ¿Acaso non tes ante ti esas dúas especies, a visible e a intelixible?

-Teño.

-**Toma agora unha liña dividida en dúas seccións desiguais** e de novo corta estas dúas partes, segundo a mesma proporción, a **da especie que é visible e da que é intelixible**, e terás a claridade e a escuridade en relación a ambas, **na visible atoparás unha sección de imaxes.** Doulle o nome de imaxes, **en primeiro lugar, ás sombras**, e despois aos reflexos na auga e en todo canto se constitúe como compacto, liso e brillante, e, se me entendes, a todo o semellante a iso.

-Entendo.

-Coloca agora a **outra sección** ao lado da que ofrece imaxes, os animais que nos rodean, así como todas as plantas e tamén o xénero íntegro do que é fabricado polo home.

-Coloco.

-Verdadeiramente ¿estarías disposto a declarar que a liña quedou dividida en canto á súa verdade e non verdade, de modo tal que o **opinable é ao cognoscible como o é a copia respecto do que é copiado?**

-Por suposto que si.

-Pois considera agora se tamén hai que **dividir a sección do intelixible.**

-E como?

-Deste modo: por un lado, a **alma**, servíndose das cousas antes imitadas como se fosen imaxes, **vese obrigada a buscar a partir de hipóteses e non se dirixirá a un principio, senón a unha conclusión.** E, por outra parte, avanza ata un principio absoluto, partindo de hipóteses e sen imaxes, facendo o camiño coas ideas mesmas e por medio delas.

-Non comprendín suficientemente iso que dis.

-Pois vexámolo de novo. Comprenderás facilmente se antes che digo o que segue: Creo que sabes que os que se ocupan da **xeometría e do cálculo** e doutras cousas semellantes, supoñen o impar e o par, as figuras, tres clases de ángulos e outras cousas parecidas, segundo o método en cada caso. Como se as coñecesen, usan estas hipóteses e non estiman que deban dar conta delas nin a si mesmos nin a outros, como se fosen evidentes para calquera; e partindo delas, recorren o resto ata concluír consecuentemente naquilo que intentaban demostrar.

-Seino, si.

-E ben, tamén sabes que se serven de figuras visibles e fan discursos acerca delas, non pensando nelas, senón naquelas outras ás que se parecen, argumentando en canto ao cadrado en si e a súa diagonal pero non en canto á que debuxan, e outras cousas polo estilo. As mesmas cousas que modelan e debuxan, das que hai sombras e imaxes na auga, sirven a estes como imaxes, buscando aquelas cousas en si que non podería ver un doutro modo que co pensamento.

-Falas con verdade.

-Pois a isto chamaba eu a especie intelixible, pero a alma vese forzada a servirse de hipóteses na súa busca, pero sen ir cara a un principio, por non poder ir máis aló das hipóteses. **Sérvese das imaxes dos obxectos que foran imitadas polos de abaixo e que foran estimados e honrados como claros respecto daquelas.**

-**Comprendo que ao que te refires é á xeometría e ciencias irmás.**

-Comprende, entón, a outra parte do intelixible, cando digo que iso a razón mesma alcánzao co seu poder dialéctico, facendo hipóteses non como principios, senón como hipóteses reais, que son puntos de apoio e de partida **para levala ao principio de todo ata o absoluto.** Unha vez alcanzado ese principio, dedicándose de novo ás cousas que dependen dela, descenderá ata a conclusión, sen servirse en absoluto de nada sensible, senón das ideas mesmas, a través delas cara a elas mesmas, rematando con ideas.

-Comprendo, pero non suficientemente. **Paréceme que o que dis é unha empresa importante, porque efectivamente queres determinar que é máis clara a visión do ser e do intelixible,** adquirida gracias ao coñecemento dialéctico que gracias ás que chamamos artes, para as cales as hipóteses son principios. Os que se dedican a elas vense forzados a contemplalas por medio do pensamento discursivo e non dos sentidos. Pero porque non avanzan cara a un principio, ao examinalas, senón a partir de supostos, parecerache que non posúen coñecemento acerca delas, aínda que sexan intelixibles xunto cun principio. **Paréceme que chamas pensamento discursivo ao estado moral dos xeómetras e similares e non intelixencia, como se o pensamento discursivo estivese entre a opinión e a intelixencia.**

-Comprendiches perfectamente. Aplica a esas catro seccións catro afeccións que se xeran na alma: **intelixencia, á máis elevada; pensamento discursivo, á segunda; á terceira, a crenza e á última, a conxectura; ordénaas segundo unha proporción, pensando que canto máis participen da verdade, tanto máis participan da claridade.**

-Comprendo e estou de acordo en ordenalas como dis.

PLATÓN; República libro VI, 509c—511e

Versión galega de M. Teresa Miñambres Gómez – I.S. Eduardo Pondal – Santiago de Compostela

TEXTO 3

ONTOLOXÍA , EPISTEMOLOXÍA E POLÍTICA

O texto do mito da caverna é unha forma alegórica (metafórica) que ten o autor de explicar os eixos centrais da súa filosofía. Así no mito aparece a ontoloxía platónica dos dous mundos representando o sensible pola cova e o mundo exterior representa ao das ideas. No mito aparecen tamén os grados de ser e coñecer nas figuras dos obxectos e sombras proxectadas e logo na saída a o mundo exterior onde atopamos tanto a dialéctica como a idea de ben que representa o sol. A liberación do prisioneiro e a posterior baixada a liberar aos outros pretende explicar a importancia do coñecemento e da educación para a liberación do ser humano e para a condución dos asuntos públicos (da cidade, da política)

-Despois diso compara a nosa natureza respecto da súa educación ou da súa falta de educación cunha experiencia como esta. Imaxina homes nunha especie de morada subterránea en forma de caverna, cunha longa entrada aberta, en toda a súa extensión, á luz e imaxina que están alí dende nenos coas pernas e o pescozo encadeados de maneira que teñen que permanecer alí e mirar unicamente cara adiante, pois as cadeas impídenlles xirar a cabeza. Máis lonxe a luz dun lume que arde máis arriba, detrás deles e entre o lume e os encadeados un camiño máis alto; e ao longo do camiño imaxina que foi construído un muro, como as cortinas que se levantan entre os monicrequeiros e o público, para amosar por encima delas os bonecos.

- Xa o vexo.

-Pois ben, contempla agora, ao longo dese pequeno muro, uns homes que transportan toda clase de obxectos que sobresaen por encima do muro, e figuriñas de homes e doutros animais, feitas de pedra e de madeira e doutros materiais e como é natural, entre estes carrexadores, uns van falando e outros calan.

-¡Que estraña comparación fas, e que prisioneiros estraños!

- Semellantes a nós. Pois en primeiro lugar, ¿cres que tales homes teñen visto de sí mesmos e dos outros outra cousa senón as sombras proxectadas polo lume sobre a parte da caverna que está fronte a eles?
- ¿Pois como, se durante toda a súa vida foron obrigados a manter as cabezas inmóbiles?
- ¿E non sucede o mesmo cos obxectos transportados?
- Sen dúbida.
- E se puideran falar uns cos outros ¿non pensas que creerían que o que ven son as cousas reais?
- Forzosamente.
- ¿E se a prisión tivese un eco que viñese da parede de en fronte deles? ¿non cres que, cada vez que un dos que pasan emitise un son, pensarían eles que o que oen provén da sombra que pasa diante deles?
- ¡Por Zeus! si.
- Daquela, non hai dúbida de que tales homes non poderían pensar outra cousa que non sexa que o verdadeiro son as sombras dos obxectos fabricados.
- Necesariamente.
- Considera agora, que pasaría se fosen liberados das súas cadeas e curados da súa ignorancia e, se consonte á súa natureza, lles ocorrese isto: que un deles fose ceibado e obrigado de súpeto a levantarse, a voltar o pescozo, a camiñar e a mirar cara á luz e que, ao facer isto, sufrise e que a causa do escintileo da luz non fose quen de percibir aquelas cousas das que ata entón vía sombras. ¿Que cres que respondería se alguén lle dixese que ata entón só tiña visto bagatelas e que agora, en cambio, máis próximo ao real e volto de cara a obxectos máis reais, mira máis correctamente? E ademais se se lle mostrasen cada unha das cousas que pasan e se lle obrigase a contestar ás preguntas acerca do que é cada unha, ¿non cres que se acharía en apuros e que consideraría que as cousas que vía antes eran máis verdadeiras que as que agora se lle amosan?
- Moito máis.
- E se se lle forzase a mirar á luz mesma, ¿non cres que lle doerían os ollos e que fuxiría virando cara ao que pode contemplar e que crería que estas son máis claras que as que se lle amosan?
- Así é.
- E se alguén o levase á forza pola esgrevia e empinada subida e non o soltase ata chegar á luz do sol ¿non adoecería e se irritaría por ser arrastrado e, despois de chegar á luz, tería os ollos cegados, sen poder ver sequera un só dos obxectos que agora chamamos verdadeiros.
- Certamente, polo menos de inmediato.
- Necesitaría afacerse, creo eu, para ser quen de ver as cousas de arriba. E primeiramente vería con máis facilidade as sombras e despois, as imaxes de homes e doutros obxectos reflectidos nas augas, e por último ás cousas mesmas. E despois diso, contemplaría máis doadamente pola noite as cousas do ceo e o mesmo ceo, dirixindo a mirada á luz das estrelas e da lúa, e durante o día ao sol e ao que a el lle pertence.
- Como non?
- E por último, creo eu, sería o sol, non as súas imaxes reflectidas nas augas ou noutro lugar alleo, senón o sol en si mesmo e no seu propio lugar, o que podería ver e contemplar.
- Necesariamente.
- E entón, xa podería deducir, respecto del, que é el quen produce as estacións e os anos e rexe todo o da rexión visible e é a causa de todo o que eles tiñan visto.
- É evidente que despois daquilo chegaría a isto.
- Entón que? E se el recordase a primeira morada e a ciencia de alí e os seus compañeiros de cárcere, non cres que estaría ledo co cambio e que se compadecería deles?
- Xa o creo que si.
- E se houbese entre eles honores e gabanzas duns aos outros e unha recompensa para quen discernise con máis agudeza as sombras, e para quen recordase mellor cales adoitaban pasar diante ou detrás á vez, e destes para quen fose capaz de profetizar o porvir, ¿paréceche que estaría desexoso desas

cousas e envexaría aos que recibisen eses honores e poderes, ou que lle ocorrería o mesmo que a Homero e preferiría máis que nada “ser labrego ao servizo doutro home sen bens” ou padecer calquera outro destino antes que ter meras opinións e vivir aquela vida.

-Iso é o que creo eu, que aceptaría soportar todo antes que vivir aquela vida.

-E agora repara nisto: se descendese de novo e sentase no mesmo lugar, ¿non cres que se lle encherían os ollos de tebras, despois de chegar de súpeto do sol?

-Vaia que si.

-E se tivese que disputar de novo cos que permaneceran sempre encadeados, opinando sobre aquelas sombras, no momento no que aínda é corto de vista antes de aclimatar os ollos á situación, e ese tempo non sería breve, ¿non daría risa e non se diría del que por subir arriba chegara cos ollos estragados e que por iso non conviña intentar sequera esa subida? ¿E non darían morte a quen intentase desatalos e facelos subir, se puidesen botarlle a man e matalo?

-Sen dúbida.

-Pois ben, meu querido Glaucón, esa imaxe débemola aplicar totalmente ao dito anteriormente; hai que comparar a rexión que se manifesta por medio da vista coa morada do cárcere e esa luz do lume co poder do sol; compara a subida ao mundo de arriba e á contemplación das cousas deste coa ascensión da alma á rexión do intelixible e non errarás respecto do que espero que é o que ti desexas oír. Mais é a divindade a que sabe se isto é realmente verdade. O que a min me parece é que no mundo intelixible o último que se percibe, e con dificultade, é a idea do ben, pero, unha vez percibida, hai que colixir que é a causa de todo o recto e fermoso que hai en todas as cousas e que no mundo visible xerou a luz e ao señor desta e que no mundo intelixible xerou a verdade e o coñecemento e que convén, pois, vela para poder proceder con sabedoría tanto na vida privada como pública.

PLATÓN; República libro VII, 514a—517c

Versión galega de Teresa Miñambres Gómez – I.S. Eduardo Pondal – Santiago de Compostela

TEXTO 4

ANTROPOLOXÍA

Neste texto introduce o mito do carro alado co obxectivo de explicar alegoricamente a estrutura tripartita da alma considerando á racional á reitora e inmortal. A antropoloxía platónica considérase a inauguración da psicoloxía racional ao considerar ao ser humano a aos seus actos froito dunha decisión consciente e deliberada.

Abonda con isto, para a inmortalidade. Pero aínda hai que engadir unha cousa máis: sería longo e traballoso explicar **como é a alma**; pero comparala con outras cousas, dicir a que se parece, iso xa é asunto humano, máis breve. **Poderíamos dicir que se parece a unha forza que, como se nacesen xuntos, leva unha xugada alada e o seu auriga.** Os cabalos e os aurigas dos deuses son todos bos na súa caste, mentres que a dos outros é produto dunha mestura. No que a nós respecta, hai, en primeiro lugar, un condutor que guía unha xugada de cabalos, dos que un é bo e fermoso e o outro todo o contrario, como tamén a súa orixe. O seu manexo será, polo tanto, duro e difícil.

E agora, precisamente, hai que tentar dicir de onde lle vén ó que vive a denominación de mortal e inmortal. Todo o que é alma ten da súa conta o inanimado, e percorre o ceo, ás veces tomando unha forma, outras veces outra. Se é perfecta e alada, suca as alturas e goberna no Cosmos. Pero a que perdeu as súas ás vai á deriva, ata que se aferra a algo sólido, onde se instala e se apodera dun corpo terrestre que parece moverse en virtude da forza daquela. **Este composto, mestura de alma e corpo, recibe o nome de ser vivo e é por definición mortal.** O nome de inmortal non tería aquí lóxica ningunha; pero ó non velo nin intuílo, imaxinámola divindade con aparencia de alma e corpo, de xeito natural, vivindo así para sempre. Pero que sexa como queira a divindade, e que esta acepte as nosas palabras.

Considerémola causa da perda das ás, o motivo polo que se desprenden da alma. É algo coma o seguinte:

O poder natural da á é erguer o que é pesado, levándoo cara a arriba, cara ó lugar no que habitan os deuses. De todo o que ten que ver co corpo, isto é o que máis relación ten co divino. E o divino é fermoso, sabio, bo e outras cousas polo estilo. A plumaxe da alma aliméntase disto e medra con isto; pero co malo e torpe, ensómese e acaba. Zeus, o poderoso señor dos ceos, conduce o seu carro alado, en cabeza, ordenando e dispoñendo todo. Camiñan detrás del unha morea de deuses e dáimones ordenados en once filas. Hestia permanece no fogar dos deuses, soa, mentres os demais, que foron dispostos en número de doce, en calidade de deuses xefes, camiñan nos lugares asignados. Son moitas as maravillosas paisaxes que se ofrecen á vista dos carreiros celestiais, percorridos polos felicísimos deuses, actuando cada un segundo o seu deber, e seguidos polos que poidan e queiran facelo. Está lonxe a envexa dos coros divinos. E, sen embargo, cando van ter lugar os seus banquetes, marchan cara ós altos cumios, polo máis alto do arco que terma do ceo, **alá onde os carros dos deuses, con suave movemento das súas firmes rendas, avanza con suavidade, alí onde os outros teñen dificultades. Porque o cabalo da maldade fai forza cara á terra**, poñendo trabas ó auriga que non o domease con esmero. Esa é a dura e fatigosa proba da alma. **Pois as que son inmortais, cando chegan ó cumio, saen fóra**, érguense sobre a espada do ceo, e entran na órbita circular, dende a que contemplan o outro lado do ceo.

PLATÓN; Fedro, 246a—247c

Tradución ó galego de Xurxo Sierra Veloso, en Diálogos de Platón. O banquete – Fedón – Fedro; Xuntanza Editorial S.A., Laracha, 2001, pp. 255-257.

TEXTO 5

EPISTEMOLOXÍA E RELACIÓN COA ANTROPOLOXÍA

Neste texto o filósofo grego pretende explicar o acceso do ser humano a o coñecemento das ideas. Para isto introduce o que se coñece como a teoría da reminiscencia (herdanza do innatismo de corte socrático) segundo a cal coñecer é lembrar o que a nosa alma aprendera na outra vida (no mundo das ideas)

Sócrates. — (...) Así, pois, **a alma, sendo inmortal** e tendo renacido moitas veces e ao ter contemplado todas as cousas, as de aquí e as do Hades, **non hai nada que non teña aprendido**. De xeito que non hai que sorprenderse que ela sexa quen de ter recordos acerca da virtude e das demais cousas que, por certo, coñecera anteriormente. Pois ao estar emparentada toda a natureza e tendo aprendido todo a alma, nada empece para que un, recordando unha soa cousa –iso que os homes chaman aprender– encontre todas as demais, se é valente e teimudo na busca. **Porque o buscar e o aprender non son máis que reminiscencias**. Por conseguinte non hai que dar creto a ese argumento sofístico. Faríanos preguizosos e é de débiles escoitar o agradable, en cambio este énchenos de enerxía e fainos inquisitivos. E porque confío en que é verdadeiro quero pescudar contigo en que consiste a virtude.

MENÓN. — Si, Sócrates. Pero ¿como dis iso de que non aprendemos, senón que o que chamamos aprender non é máis que reminiscencia? ¿Poderasme ensinar que isto é así?

SÓCRATES. — Xa che dixen hai pouco, Menón, que ti es malicioso, pois agora preguntas se che poden ensinar, a min, que estou dicindo que **non hai ensinanza, senón reminiscencia**, sen dúbida, para facerme caer inmediatamente en contradición comigo mesmo.

MENÓN. — ¡Non, por Zeus, Sócrates! Non o dixen con esa intención, senón por costume; pero se tes algún modo de probar que é como dis, amósamo.

PLATÓN; Menón, 81c—82a

